

УДК 61(09):616-053.2

КАФЕДРІ ПЕДІАТРІЇ №4 НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ О.О. БОГОМОЛЬЦЯ – 70 РОКІВ

В.Г. Майданник, В.Г. Бурлай, І.О. Мітюряєва, Н.Я. Кулик, М.А. Дадакіна
Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, Київ

Department of Pediatrics №4 Bohomolets National Medical University - 70 years
Maidannyk V.G., Burlai V.G., Mityuryaeva I.A., Kulik N.Y., Dadakina M.A.
National Medical University named after A.A. Bogomolets, Kyiv, Ukraine

The article describes the history of the department, its managers, the main achievements in the educational process and important scientific problems of clinical pediatrics as well as the organization and conduct of clinical work.

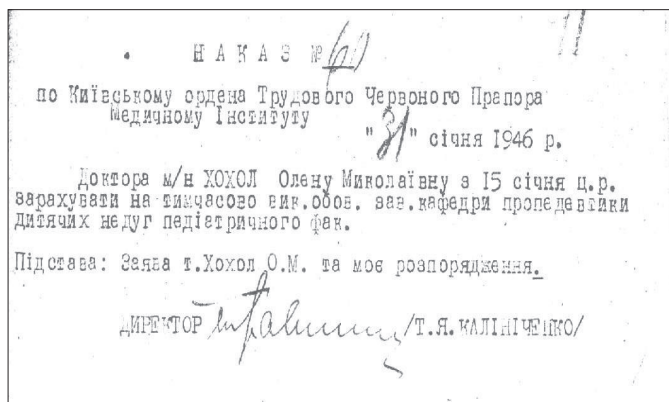
Кафедра педиатрии №4 Национального медицинского
университета имени А.А. Богомольца – 70 лет
Майданник В.Г., Бурлай В.Г., Митюряева И.А., Кулик Н.Я., Дадакина М.А.
Национальный медицинский университет имени А.А. Богомольца, Киев, Украина

В статье описана история создания кафедры, ее руководители, основные достижения в организации учебного процесса, в решении важных научных проблем клинической педиатрии, а также организации и проведении лечебной работы.

Історія пишеться для встановлення точної істини
Пліній Молодший

Рік 2016-й в історії України – це 175-й рік з дня заснування медичного факультету Київського університету Св. Володимира, який став родоначальником Національного медичного університету імені О.О. Богомольця. Але 2016-й рік – це також 70-річний ювілей кафедри педіатрії №4, історія якої бере свій початок з 15 січня 1946 року, коли була організована кафедра пропедевтики дитячих хвороб (недуг, як написано в наказі директора Т.Я. Калініченка). Відповідно до наказу по Київському ордену Трудового Червоного Прапора медичному інституту за №60 від 31 січня 1946 року «Доктора медичних наук Хохол Олену Миколаївну зарахувати з 15 січня на тимчасово виконуючу обов'язки завідувача кафедри пропедевтики дитячих недуг педіатричного факультету»

В травні 1994 р. кафедра пропедевтики дитячих хвороб у зв'язку зі зміною навчального плану та ліквідацією педіатричного і медико-профілактичного факультетів була реорганізована в кафедру педіатрії №4 (наказ ректора №78 від 4.05.94).

Копія наказу про створення кафедри пропедевтики дитячих хвороб

Першим завідувачем новоствореної кафедри була обрана доктор медичних наук, професор Олена Миколаївна Хохол, котра залишила яскравий слід в історії української педіатрії. В 1945 році вона успішно захистила докторську дисертацію „Матеріали к вопросу о нарушении капиллярного кровообращения при токсической диспепсии” і отримала звання професора (1946 р.). В 1953 р. О.М. Хохол було обрано членом-кореспондентом АМН СРСР. Вона автор понад 80 наукових праць, присвячених питанням фізіології і патології раннього дитячого віку, проблемі порушення харчування, захворюванням травного каналу, туберкульозу, вигодовуванню дітей першого року життя. Завдяки її зусиллям в широку практику впроваджене іонітне молоко для вигодовування дітей грудного віку. Виготовлення іонітного молока в нашій країні стало початком нового напрямку в харчуванні дітей, що залишилися без грудного материнського вигодовування.

Член-кореспондент АМН СРСР, професор Олена Миколаївна Хохол

Клінічною базою кафедри у 1946-47 навчальному році була дитяча терапевтична клініка на 90 ліжок Інституту охорони материнства і дитинства (50 ліжок для дітей раннього віку і 40 ліжок для дітей старшого віку), яка була також базою для кафедри педіатрії Київського інституту удосконалення лікарів. Це створювало певні труднощі в організації навчального процесу. Крім того, для практичних занять студентів використовувались відділення для новонароджених, дитяча консультація, молочна кухня, ясла №4 та Будинок дитини №1.

Перша клінічна база кафедри – дитяча лікарня Шевченківського району (вул. Обсерваторна, 8)

В 1947-48 навчальному році кафедра організувала нову клінічну базу на 100 ліжок (50 для дітей раннього віку і 50 для дітей старшого віку) в клінічній лікарні ім. Калініна, де мали свої окремі бази ще дві профільні кафедри педіатричного факультету (хірургія дитячого віку і госпітальна педіатрія) Київського медичного інституту. Наявність власної клінічної бази дозволила більш ілюстративно проводити практичні заняття та читати лекції.

В 1950-51 навчальному році у зв'язку з переходом студентів педіатричного факультету на шестирічний термін навчання завідувачем кафедри госпітальної педіатрії була призначена професор О.М. Хохол. Тому з вересня 1950 року кафедру очолила доцент Олена Сидорівна Кошель-Плескунова. Одночасно вона виконувала обов'язки декана педіатричного факультету (в 1947-50 рр.). В 1956 році успішно захистила докторську дисертацію на тему "Матеріали к вопросу о лечении туберкулезного менингита у детей" під науковим керівництвом О.М. Хохол. В 1958-59 рр. працювала радником

Міністерства охорони здоров'я у Демократичній Республіці В'єтнам, де проводила велику консультативну роботу з організації педіатричної служби та підвищення кваліфікації лікарів і фельдшерів в області педіатрії. Автор понад 100 наукових праць, присвячених фізіології і патології травлення у дітей раннього віку, клініці та лікуванню туберкульозного менінгіту, дослідженню вищої нервової діяльності у дітей.

Професор Олена Сидорівна Кошель-Плескунова

З 1959 року кафедра перейшла на нову клінічну базу - дитячу лікарню Ленінського району, яка мала стаціонар на 90 ліжок (2 відділення по 45 ліжок в кожному) та поліклінічне відділення на 600 відвідувань в день (головний лікар А.Д. Такоєва). Невздовзі (у 1960 р.) при лікарні був побудований лабораторний корпус і аудиторія (на 130 місць), що сприяло покращенню викладання та виконанню науково-дослідної роботи кафедри. Кафедра отримала можливість організувати свою клінічну та біохімічну лабораторії. Завдяки наявності аудиторії покращилась наглядність, з'явилась можливість демонструвати хворих з різноманітною патологією під час лекцій.

З листопада 1969 року кафедру очолила доктор медичних наук, професор, заслужений працівник народної освіти України Віра Дмитрівна Чеботарьова, котра завідувала кафедрою пропедевтики дитячих хвороб понад 20 років (до 1990 р.). Кандидатську дисертацію на тему "Течение пневмонии у детей раннего возраста при комплексном лечении" Віра Дмитрівна захистила в 1955 році, яку виконала під керівництвом члена-кореспондента АМН СРСР, професора О.М. Хохол. В 1967 році вона успішно захистила докторську дисертацію на тему "Деякі питання патогенезу, лікування і профілактики ревматизму у дітей", науковими консультантами якої були професор О.С. Кошель-Плескунова і професор Є.Ф. Шамрай. Професор В.Д. Чеботарьова - автор понад 150 наукових праць, із яких 14 видані за кордоном, трьох монографій і багатьох глав в підручниках і посібниках, п'яти методичних рекомендацій і трьох винаходів. Праці професора В.Д. Чеботарьової присвячені актуальним питанням клінічної педіатрії. Істотний внесок зробила В.Д. Чеботарьова в удосконалення методів лікування пневмонії, у розуміння сутності патогенезу ревматизму і розробку раціональних методів його лікування та профілактики. Вперше у клініці і в експерименті було доведено важливу патоге-

нетичну роль судинної проникності і порушення мікроциркуляції при ревматизмі, що дозволило удосконалити терапію захворювання. В 1965 році професор В.Д. Чеботарьова представила блискучу роботу на IX Міжнародному конгресі педіатрів (Японія), присвячену новим аспектам патогенезу ревматизму. Її обирають почесним членом Європейського товариства з вивчення мікроциркуляції. В.Д. Чеботарьова була прекрасним педагогом і методистом. Велику увагу вона приділяла удосконаленню педагогічного процесу, підготовці викладачів і наукових працівників. Під її керівництвом були видані навчальні посібники з пропедевтики дитячих хвороб для студентів, які користуються великою популярністю. Віра Дмитрівна була чудовим лектором, здатним просто і доступно висвітлювати складні питання клінічної педіатрії.

Професор Чеботарьова Віра Дмитрівна

В.Д. Чеботарьова була талановитим організатором. Протягом 16 років (1966-1976, 1984-1990 рр.) вона була деканом педіатричного факультету і багато сил та енергії вклала у розвиток факультету, а також у підготовку цілого покоління висококваліфікованих лікарів-педіатрів. Її принциповість, висока вимогливість, доброзичливість, загострене відчуття справедливості здобули їй величезний авторитет серед студентів і колег. Багато років професор В.Д. Чеботарьова була головою циклової методичної комісії педіатричних дисциплін, заступником голови спеціалізованої ради із захисту докторських дисертацій, членом Правління Республіканського товариства дитячих лікарів, членом редакційної колегії журналу "Педіатрія, акушерство та гінекологія". Педагогічний, науковий і клінічний внесок професора В.Д. Чеботарьової у вітчизняну педіатрію відзначений вищою нагородою України - Почесною грамотою Президії Верховної Ради, значком "Відмінник охорони здоров'я", почесним званням "Заслужений працівник народної освіти України", медалями та Почесною грамотою Міністерства охорони здоров'я.

Клінічною базою кафедри продовжує залишатись Дитяча клінічна лікарня №6. Тільки на період реконструкції та капітального ремонту ДКЛ №6 протягом 1974-79 рр. клінічною базою кафедри стало дитяче відділення клінічної лікарні №6 "Медмістечко" на 150 ліжок (110 - соматичних, 40 - неврологічних). Після закінчення ремон-

ту у червні 1979 року кафедра повернулася на свою попередню клінічну базу - ДКЛ №6. Після реконструкції лікарні ліжковий фонд збільшився до 150 ліжок і було організовано 3 стаціонарні відділення, зокрема такі як відділення для дітей раннього віку (50 ліжок), відділення для дітей старшого віку (40 ліжок) та спеціалізоване міське ревмокардіологічне відділення (60 ліжок), а також поліклінічне відділення на 600 відвідувань в день. Крім того, були добре оснащені фізіотерапевтичний кабінет, рентгенкабінет і лабораторія.

У 1989 році головним лікарем ДКЛ №6 був призначений М.М. Іваха, котрий багато уваги і сил приділяє покращенню матеріально-технічного стану лікарні. Поліклініка була переведена у нове приміщення. Це дозволило значно покращити умови розміщення кафедри, яка отримала нові учбові кімнати. В цей час поступово покращується оснащення кафедри, яка не мала при її організації ніякого майна. З кожним роком удосконалюється методика викладання, яка стає більш глибокою за змістом та більш наглядною за формою.

3 травні 1990 року кафедру очолив учень В.Д. Чеботарьової академік НАМН України, доктор медичних наук, професор, заслужений лікар України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки В.Г. Майданник.

У 1994 році у зв'язку зі зміною навчального плану і ліквідацією педіатричного і медико-профілактичного факультетів, на кафедрі виконаний значний обсяг навчально-методичної роботи, оскільки необхідно було повністю змінити систему підготовки студентів, перебудувати навчальний процес. На кафедрі розпочалося викладання педіатрії як пропедевтичної, так і факультетської і госпітальної. Збільшення кількості студентів поставило задачу використання для навчального процесу інших клінічних баз. Саме тому кафедра стала використовувати для навчання студентів гематологічне відділення Української дитячої спеціалізованої лікарні "Охматдит" та пологовий будинок №1.

З початку 90-х років розпочинається новий етап в житті кафедри, оскільки кафедра була визначена опорною з пропедевтичної педіатрії. Співробітники кафедри підготували "Програму з пропедевтичної педіатрії з доглядом задітьми" (1993 р.), яка була схвалена науково-методичною комісією з медицини. Крім того, співробітники кафедри (проф. Майданник В.Г.) разом з співробітниками кафедри педіатрії N2 (член-кор. НАН і АМН України В.М. Сидельников, проф. О.П. Волосовець) та Тернопільської державної медичної академії (член-кор. АМН України І.С. Сміян) розробили "Програму з пропедевтичної, факультетської і госпітальної педіатрії для студентів вищих медичних закладів освіти" (1996 р.). Були також розроблені та затверджені на засіданні Центральної методичної комісії "Робочі навчальні програми з вибірко-вих елективних курсів" (1998 р.). Зокрема, програми з

дитячої гастроентерології, гематології, ендокринології, кардіоревматології, пульмонології та нефрології. Співробітниками кафедри (проф. В.Г. Майданник, доц. Л.П. Глєбова, ас. І.О. Мітюряєва) сумісно зі співробітниками кафедри педіатрії N2 (проф. О.П. Волосовець) складений «Типовий навчальний план та програма з педіатрії для магістрів з спеціальності "Педіатрія"» (1998 р.).

В останні роки співробітниками кафедри створено 60 типових тестів ліцензійних іспитів "Крок-2", як використовуються під час проміжного контролю знань студентів. На кафедрі з урахуванням світового і вітчизняного досвіду запроваджено тестовий машинний і безмашинний контроль вихідного і кінцевого рівня знань студентів. Це дозволило значно покращити об'єктивність оцінки знань студентів.

На практичних заняттях з функціональної діагностики студенти знайомляться з сучасними методами дослідження (електроенцефалографія, електронейроміографія і кардіоінтервалографія, термографія, сонографія, фіброгастродуоденоскопія та ін.). Зміст лекцій постійно доповнюється новими даними з фізіології і патології дитячого віку. Кафедра забезпечила студентів методичними розробками та навчальними посібниками, які були видані кафедрою сумісно зі співробітниками кафедри педіатрії (член-кор. АМН України, професор І.С. Сміян та ін.) Тернопільської державної медичної академії: "Особливості і семіотика захворювань дитячого віку" (1999 р.) "Факультетська педіатрія" (1998 р.) і "Госпітальна педіатрія" (1997 р.). Завдяки цьому вдалося значно покращити самостійну роботу студентів.

За останні роки кафедрою проведена велика робота з підготовки та видання підручників. Так, співробітники кафедри (проф. В.Д. Чеботарьова, проф. В.Г. Майданник) брали участь у підготовці підручника "Дитячі хвороби", який був виданий за редакцією члена-кор. НАН і АМН України та РАМН, професора В.М. Сидельникова і професора В.В. Бережного (1999 р.).

Того ж року професори В.Д. Чеботарьова та В.Г. Майданник вперше підготували та видали українською мовою підручник "Пропедевтична педіатрія" (1999 р.). У 2012 році було здійснено перевидання вказаного підручника. До складу авторського колективу були залучені співробітники кафедри (проф. В.Г. Бурлай, проф. М.В. Хайтович) та інших кафедр України (проф. О.З. Гнатейко, К.Д. Дука, Ю.М. Нечитайло)

Крім того, професор В.Г. Майданник підготував та видав російською мовою підручник "Педиатрия" (1999 р.). Друге та третє видання якого було здійснено у 2002 і 2004 роках.

Наукові дослідження розпочалися на кафедрі відразу після її організації. Звертає увагу, що наукова робота кафедри завжди була зосереджена на найбільш актуальних проблемах клінічної педіатрії, які були характерними для різних періодів розвитку системи охорони

здоров'я дитячого населення. Так, спочатку зусилля співробітників кафедри були зосереджені на вивченні інфекційних захворювань, патології дітей раннього віку та проблемах дитячої пульмонології, дещо пізніше (наприкінці 50-х років) в центрі уваги стали проблеми дитячої кардіоревматології та гастроентерології, а з 70-років - дитячої нефрології. Характерно, що ці проблеми протягом тривалого часу вивчалися по мірі розвитку фундаментальної науки і розробки нових методів дослідження. І на сьогодні вказані наукові напрямки продовжують успішно розвиватись.

Характерною рисою організації наукових досліджень кафедри, протягом всього часу її існування, є широке комплексування з іншими науковими закладами та лабораторіями. Співробітники кафедри успішно проводили дослідження сумісно з науковцями понад 30 кафедр і лабораторій різних науково-дослідних установ. Можливо саме тому дослідження співробітників кафедри відрізняються фундаментальністю і звичайно така широка співпраця дозволила зробити вагомий внесок у розвиток педіатричної науки нашої країни.

З моменту організації кафедри її співробітниками було освоєно понад 100 сучасних лабораторних, біохімічних та імунологічних методик, багато з яких були удосконалені та захищені авторськими свідоцтвами на винаходи, патентами, свідоцтвами на раціоналізаторські пропозиції.

Співробітники кафедри разом з колективом ДКЛ №6 освоїли і широко використовують в практичній роботі та наукових дослідженнях нові методи обстеження хворих такі як доплерехокардіографія, реографія, реоенцефалографія, електроенцефалографія, термографія, кардіоінтервалографія, біомікроскопія, іридодіагностика, велоергометрія, фіброгастродуоденоскопія, ультразвукове обстеження органів черевної порожнини і щитовидної залози та багато інших.

Протягом останніх років на кафедрі широко впроваджені сучасні методи інструментальної діагностики, деякі з яких є просто унікальними. Перш за все, впроваджена методика оцінки стану вегетативної нервової системи за допомогою викликаних шкірних симпатичних потенціалів та метод електронейроміографії, комп'ютерна спірографія для оцінки функції зовнішнього дихання та респіросонографія у дітей, а також дистанційна комп'ютерна термографія для діагностики різних захворювань дитячого віку, добове монітування артеріального тиску, ЕКГ та оцінка варіабельності серцевого ритму у дітей, оцінка уродинаміки нижніх сечових шляхів за допомогою комп'ютерного нейроелектрофізіологічного комплексу.

Слід також звернути увагу ще на одну характерну рису, яка завжди була притаманна організації наукової роботи на кафедрі. Це широке залучення до наукової роботи студентів та лікарів клініки. На сьогодні майже всі

завідуючі відділеннями та більшість лікарів клінічної бази кафедри мають вчений ступінь кандидата медичних наук.

Протягом 70 років співробітниками кафедри підготовлено та опубліковано понад 1500 статей в журналах та збірниках наукових праць, які присвячені актуальним проблемам педіатрії.

В останні роки опубліковано 8 підручників, серед них «Пропедевтична педіатрія», «Педиатрия», «Дитячі хвороби», «Ендокринологія» тощо.

Крім того, опубліковано 30 монографій, які присвячені актуальним проблемам патології дитячого віку. Зокрема, були підготовлені та видані «Основы нефрологии детского возраста» (2002), «Тубулоинтерстициальные болезни почек у детей» (2002), «Гломерулярные болезни почек у детей» (2002), «Справочник современных лекарственных средств» (2005), «Рахит у детей: Современные аспекты» (2006), «Диагностика, лечение и профилактика воспалительных заболеваний органов дыхания у детей» (2006), «Первинна артеріальна гіпертензія у дітей та підлітків» (2007), «Болезни органов пищеварения у детей» (2010), «Антибиотико-ассоциированная диарея у детей» (2011), «Гельминтозы у детей» (2012), «Современные макролиды и их применение в клинической практике» (2012), «Болезнь Kawasaki в детском возрасте» (2015).

Велика увага співробітниками кафедри приділялась виданню навчально-методичних посібників. Так, тільки за останні роки видано 17 навчально-методичних посібників, серед них «Клінічна діагностика в педіатрії» (2012), «Екстрена медична допомога (вибрані аспекти)» (2014), «Вегетативні дисфункції у дітей» (2014) тощо.

Наукові розробки, запропоновані та впроваджені в клінічну практику, нові методи діагностики, лікування та профілактики стали основою для підготовки 6 докторських та 50 кандидатських дисертацій.

Зусилля науковців кафедри упродовж багатьох років були зосереджені на вивченні різних проблем нефрології дитячого віку (В.Г. Майданник, І.О. Мітюряєва, Є.М. Іщенко, Ю.Ю. Кампі, А.В. Гаєська, Н.О. Кундіна та ін.). Зокрема, співробітники кафедри внесли суттєвий вклад у вивчення механізмів розвитку та розробку нових методів діагностики і лікування мікробно-запальних захворювань сечової системи у дітей. Вперше були визначені фактори ризику розвитку пієлонефриту у дітей, вивчено значення різних ланок імунної системи у виникненні захворювання, а також роль процесів вільнорадикального окислення і стану мембран імунокомпетентних клітин у формуванні вторинного імунодефіциту. Це дозволило сформулювати оригінальну блок-каскадну гіпотезу патогенезу пієлонефриту у дітей, згідно з якою патогенез пієлонефриту розглядається як імунопатологічний процес, що не контролюється (блок) і розвивається на якому-небудь етапі нормальної (захисної) імунної відповіді (В.Д. Чеботарьова, В.Г. Майданник, 1988). На підставі

проведених досліджень були розроблені принципово нові методи діагностики та лікування пієлонефриту у дітей.

Співробітники кафедри активно вивчали імунопатологічні механізми розвитку гломерулонефриту та вперше запропонували для лікування цього захворювання імуномодулюючу терапію (В.Г. Бурлай).

В останні роки співробітники кафедри успішно працювали над вирішенням проблем енурезу у дітей, які стали підґрунтям для докторської дисертації І.О. Мітюряєвої та кількох кандидатських дисертацій (Г.В. Гнилокурченко, Т.Д. Клець).

В 1998 році на клінічній базі кафедри було створене перше в Україні дитяче відділення хронічного гемодіалізу для надання медичної допомоги хворим з хронічною нирковою недостатністю. За цей період було проведено 48365 сеансів гемодіалізу. Накопичений певний досвід дозволяє з оптимізмом сподіватись на подальший розвиток служби хронічного гемодіалізу

Увага співробітників кафедри завжди була прикута до різноманітних проблем дитячої пульмонології (В.Д. Чеботарьова, Г.І. Ярмоленко, А.Б. Корнієнко, О.В. Шевченко, С.Ю. Свойкіна, Є.О. Ємчинська та ін.).

Починаючи з 90-х років співробітниками кафедри проводилися цілеспрямовані, багаторічні дослідження особливостей перебігу вегетативних дисфункцій у дітей, що дозволило розробити нові методи та критерії діагностики, апробувати сучасні підходи до лікування та запропонувати принципово нову класифікацію захворювання, яка затверджена на 10-ому з'їзді педіатрів України (1999 р.). Це дозволило створити школу дитячих вегетологів та Центр діагностики і лікування вегетативних дисфункцій у дітей, який успішно функціонує з 1990 року на клінічній базі кафедри. Були підготовлені та виконані докторські (В.Г. Бурлай, М.В. Хайтович) та низка кандидатських дисертацій (Н.М. Кухта, Л.І. Місюра, Н.В. Молочек, І.О. Афанасьєва, О.В. Суліковська, М.Б. Мойсієнко, В.О. Кулик)

Значний внесок співробітники кафедри зробили у вивчення та впровадження нових методів діагностики і лікування гострої ревматичної лихоманки (В.Д. Чеботарьова, Л.П. Глебова) кардіоміопатій (І.Ю. Чернобельська), ювенільного ревматоїдного артриту, пролапсу мітрального клапана (О.В. Солдатов), порушень ритму серця та артеріального тиску (І.В. Андрущенко, О.В. Кулешов, Л.Я. Іванишин, Є.А. Бурлака, Р.В. Терлецький та ін.), синдром хронічної втоми (О.В. Чернишова).

Серед актуальних проблем, які активно розроблялися співробітниками кафедри впродовж останніх років, були питання сучасної гастроентерології (Н.Ю. Кішко, Г.В. Салтикова, В.А. Антонєць, М.О. Шаламай) та ендокринології (Т.І. Коротич, Н.Б. Праннік) дитячого віку.

Упродовж останніх років увага співробітників кафедри (В.Г. Майданник, Л.П. Глебова) була зосереджена на вивченні особливостей частотно-часових спектральних

характеристик дихання у дітей з різними патологічними станами. Разом із співробітниками Інституту гідромеханіки НАН України (академік НАН України В.Т. Грінченко та ін.) та НДЛЦ (проф. В.П. Яценко) розроблений високочутливий електронний стетофонендоскоп та комп'ютерна система аналізу звуків, які не мають аналогів в світовій практиці, що дало можливість досягти візуалізації аускультативних даних - створення поліхромних респіросонограм, та оптимізувати діагностику захворювань органів дихання у дітей.

В останні роки на кафедрі розробляється новий науковий напрямок – екопатологія дитячого віку, який має велике значення для оцінки стану здоров'я дітей в умовах екологічного неблагополуччя. Зокрема, на базі кафедри створений і успішно функціонує спільний українсько-французький центр "Діти Чорнобиля", в якому з 1990 року проводяться масштабні дослідження щодо впливу факторів аварії на Чорнобильській АЕС на стан здоров'я дітей, щитовидної залози та систему крові. Вказані дослідження проводяться сумісно зі співробітниками Інституту експериментальної патології, онкології та радіобіології ім. Р.Є. Кавецького НАН України (професор Є.П. Сидорик, професор А.П. Бурлака, професор Д.Ф. Глузман та ін.) під керівництвом директора інституту члена-кореспондента НАН України, професора В.Ф. Чехуна. Одержано нові дані про значення комплексів оксиду азота з гемоглобіном (NO-Hb) як біологічних маркерів віддалених наслідків аварії на ЧАЕС. У зразках крові дітей, котрі постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС, вперше зареєстровані спектри з триплетним розщепленням, обумовленим локалізацією неспареного електрона на атоми азоту. Найбільш високий рівень утворення в крові стабільних комплексів NO-Hb виявлений у дітей, котрі під час аварії знаходились в утробі матері, а також батьки яких були ліквідаторами аварії.

Представлені результати наукових досліджень, які були виконані співробітниками кафедри, переконливо свідчать, що вони завжди були присвячені найбільш актуальним проблемам педіатрії, а їх впровадження мало важливе не тільки медичне, а й соціальне значення. Тому не випадково, що за розробку нових молочних сумішей для вигодовування дітей першого року життя асистент кафедри О.І. Мельник отримала Державну премію України в галузі науки і техніки за 1979 рік. Крім того, співробітники кафедри (В.Д. Чеботарьова, В.Г.Майданник, В.Г. Бурлай) за розробку та впровадження кристалографічного метода для діагностики захворювань сечової системи були нагороджені бронзовою медаллю ВДНГ СРСР (1987 р.).

Розроблені співробітниками кафедри нові методи діагностики, лікування та профілактики захворювань дитячого віку захищені 72 авторськими свідоцтвами на винаходи та патентами, а також 15 раціоналізаторськими пропозиціями. Матеріали наукових розробок покладені в основу 35 методичних рекомендацій та 11 інформаційних лист-

ків, виданих для впровадження дитячими лікувально-профілактичними закладами охорони здоров'я.

На кафедрі завжди велика увага приділялась підготовці науково-педагогічних кадрів та висококваліфікованих лікарів-педіатрів через аспірантуру, клінічну ординатуру та магістратуру. В аспірантурі при кафедрі навчались 30 лікарів-педіатрів. Як відомо, з 1993 року в Україні була введена нова форма підготовки науково-педагогічних кадрів - магістратура. За цей час в магістратурі навчались 27 кращих випускників нашого університету, котрі успішно захистили кваліфікаційні роботи і отримали звання магістра. Слід зазначити, що всі вони успішно продовжили чи продовжують навчання в аспірантурі. В клінічній ординатурі при кафедрі навчались майже 100 лікарів-педіатрів. Важливо підкреслити, що на кафедрі завжди створюються умови для виконання наукової роботи клінічними ординаторами. Досить часто клінічні ординатори захищають кандидатські дисертації (І.О. Мітюряєва, Ю.В. Старцева, О.В. Чернишова та ін.) та займають відповідальні посади в системі охорони здоров'я дитячого населення, працюючи головними лікарями, завідувачами поліклініками та відділеннями.

Велика увага на кафедрі приділяється роботі наукового студентського гуртка (НСГ). Основна мета, яка ставиться при роботі зі студентами, це поглиблення їх знань з педіатрії, залучення майбутніх лікарів до наукової роботи і пошук серед них талановитих до подальшої наукової діяльності. Звертає увагу, що багато студентів працюють в НСГ кафедри починаючи з 2-го курсу протягом 3-5 років. Це дозволяє їм виконувати фрагменти майбутніх дисертаційних робіт. Багато колишніх членів НСГ кафедри успішно захистили не тільки кандидатські дисертації (О.С. Костін, В.Й. Дашковська, В.Г. Боряковський, Г.І. Ярмоленко та ін.), а й виконали докторські дисертації (Т.А. Мотуз, І.В. Кошель, В.Г. Майданник, В.Г. Бурлай та ін.).

Завдяки активній участі співробітників кафедри був організований 10-й та 11-й з'їзди педіатрів України, які були проведені у м. Києві 13-16 жовтня 1999 року та 1-4 березня 2005 року відповідно. Протягом останніх років на базі кафедри та її співробітниками були організовані та проведені 20 науково-практичних конференцій, присвячених актуальним проблемам педіатрії, кардіоревматології та нефрології дитячого віку, сучасним аспектам антибактеріальної, протизапальної та імуніоактивної терапії в педіатрії. Активну участь співробітники кафедри беруть в організації засідань Київського товариства дитячих лікарів.

Одним з важливих напрямків роботи кафедри є лікувально-консультативна робота. Протягом останнього десятиріччя вдалось покращити матеріально-технічну базу ДКЛ №6, яка протягом 57 років є клінічною базою кафедри, впровадити сучасні методи діагностики та лікування, створити нові відділення. Так, з вересня 1998 року на базі клініки функціонують міські відділення патології новонароджених (на 15 ліжок), дитяче відділення хроніч-

ного гемодіалізу на 6 діалітичних місць (наказ N267 ГУОЗ м. Києва від 2.09.98), в якому проведено понад 50 000 сеансів гемодіалізу. З 1999 року відкрите нефрологічне відділення на 20 ліжок (наказ N308 ГУОЗ м. Києва від 1.09.99), що дозволило покращити надання медичної допомоги дітям з вказаною патологією. Крім того, як вже відзначалось, з 1990 року на клінічній базі кафедри створений і успішно функціонує Центр діагностики та лікування вегетативних дисфункцій у дітей (наказ №245 ГУОЗ м. Києва від 29.06.90), а з 1991 року - спільний франко-український консультативно-діагностичний центр "Діти Чорнобиля", який надає допомогу дітям, що потерпіли від аварії на Чорнобильській АЕС. За період існування центру обстежено та взято на облік понад 30 000 осіб, які постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС. Відповідно до наказу ГУОЗ та МЗ м. Києва з 2 січня 2003 року відкрите міське дитяче ендокринологічне відділення на 30 ліжок (наказ ГУОЗ та МЗ за №522 від 2.12.02). За короткий період його роботи вдалося налагодити всі методики, які необхідні для ефективного роботи відділення.

Дитяча клінічна лікарня №6

З лютого 2006 року кафедра використовує в якості клінічної бази Дитячу клінічну лікарню №7 (головний лікар Терещенко Валерій Степанович), яка є найсучаснішим дитячим лікувальним закладом України (розрахована на 120 ліжок). До складу лікарні входять педіатричне і нефрологічне відділення, а також щелепно-лицьове відділення.

Дитяча клінічна лікарня №7

Колектив кафедри педіатрії N4 зустрічає 175-річчя від дня заснування Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця та 70-річчя кафедри у розквіті творчих сил, вдало об'єднуючи досвідченість і молодість співробітників, котрі можуть успішно вирішувати складні наукові проблеми педіатрії, удосконалювати педагогічну роботу зі студентами та лікувально-діагностичний процес в клініці.

Література

Чеботарьова В.Д., Майданник В.Г., Бурлай В.Г. Сторінки історії та сучасність кафедри педіатрії №4 Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця.- К., 2001:152.
Майданник В.Г., Бурлай В.Г., Кулик Н.Я., Чеботарьова В.Д.: Життя та діяльність.- К.: Знання України, 2002:96.

© В.Г. Майданник, В.Г. Бурлай, І.О. Мітюряєва, Н.Я. Кулик, М.А. Дадакіна, 2016